

Olie en de dubbele varkenscyclus

De oliemarkt is flink in beweging, maar niemand schijnt te weten waar naar toe. Het is de moeite waard om te bezien of enkele traditionele economische inzichten enig houvast kunnen bieden. Ook prof. dr. D.J. Wolfson wees in dit verband enige maanden geleden op de lessen uit de economische leerboeken 1). Daarbij besprak hij de op de oliemarkt genegeerde lessen over kartelvorming. Het OPEC-kartel heeft nl. onvoldoende rekening gehouden met de effecten van de hoge prijs op zijn 'omgeving', dat wil zeggen op de olieproductie buiten het kartel en op de energiebesparing. Wolfson vermeldde daarbij nog niet de invloed van de hoge olieprijs op de zogenaamde diversificatie, dat wil zeggen op de verschuiving van olieconsumptie naar het gebruik van gas, kolen, kernenergie en onuitputbare energiebronnen 2).

Naast de lessen over markt vormen zijn ook andere lessen over markt evenwicht en niet-evenwicht interessant. Met name de varkenscyclus, met afwisselend perioden met groot aanbod en lage prijzen en perioden met gering aanbod en hoge prijzen, verdient meer aandacht dan hij tot nu toe kreeg 3). In de varkenscyclus is er geen enkele garantie dat er ooit een evenwichtsprijs zal worden bereikt, omdat er niet geleidelijk naar een evenwicht toegroeid kan worden. Door de lange aanpassingstijd van – bij de varkenscyclus – het aanbod, duurt het een tijd voordat de effecten van een hoge respectievelijk lage prijs zichtbaar worden, en treedt er in de reactie telkens een 'overshoot' op.

Op de oliemarkt doet dat verschijnsel zich in sterke mate voor: het aanbod kan slechts zeer langzaam reageren op hogere prijzen: met het zoeken naar en exploitatierijp maken van nieuwe olievelden is veel tijd gemoeid. Ook het aanpassen van het aanbod naar beneden bij lage olieprijsen is moeilijk: in vele gevallen hebben sterke wisselingen in het produktieniveau ongunstige gevolgen van de uiteindelijk te winnen hoeveelheden (of de kosten daarvan). Bovendien zijn de vaste kosten vaak relatief hoog, zodat ook bij sterke prijsdaling de variabele kosten nog wel goedgemaakt kunnen worden: de maatschappijen met voldoende financiële ruggegraat zullen dan veelal doorgaan met produceren, al zal hun enthousiasme en hun financiële ruimte om nieuwe velden te gaan zoeken waarschijnlijk sterk afnemen. Dit laatste doet zich nu voor: vele oliemaatschappijen hebben de afgelopen maanden – noodgedwongen – hun exploratiebudgetten aanzienlijk teruggeschroefd.

De dubbele varkenscyclus

Ook de vraagkant op de oliemarkt reageert echter zo traag dat men van een dubbele varkenscyclus kan spreken: het kost nu eenmaal nogal wat tijd voordat je een goede infrastructuur voor gas, kolen of alternatieve energiebronnen hebt opgezet om de olie te vervangen. En ook energiebesparing – en meer bijzonder: oliebesparing – is in belangrijke mate afhankelijk van nieuwe, zuinigere processen, machines en auto's. Deze dienen eerst ontworpen, getest en gedemonstreerd te worden voordat ze echt de markt op kunnen. Dan nog wacht men veelal met aanschaffen tot de oude installaties e.d. afgeschreven zijn. Tenslotte is ook een hele economische (productie- en consumptie-) structuur niet zo maar in een minder energie-intensieve richting bijgedraaid.

Hetzelfde geldt voor de aanpassing aan verlaagde olieprijsen: niemand zal zijn dubbele ramen uit zijn huis slopen, om een voorbeeld te noemen. Noch is te verwachten dat men een geheel nieuwe infrastructuur voor gas- en kolenverbruik zomaar zal vervangen door olie-installaties en -voorzieningen.

Deze trage processen hebben velen in de waan gebracht dat de wereldolie markt afdoende kan worden beschreven als een oligopolistische markt: vooral in januari en februari van dit jaar spraken velen over een niveau van minstens \$ 22 per vat, waarop de olieprijs terecht zou komen zodra OPEC en niet-OPEC-producenten elkaar maar gevonden zouden hebben. Deze deskundigen leken impliciet te veronderstellen dat er nog steeds van een 'echte' kartelsituatie sprake was, waarbij de producenten de prijs zouden kunnen bepalen, mede via aanbodbeperking. Daarbij zal vaak de wens de vader van de gedachte zijn geweest: een sterk dalende olieprijs is immers uiterst onaangenaam voor de Nederlandse gasbaten, voor het bedrijfsresultaat van vele oliemaatschappijen en -handelaren, voor die industrieën en landen die veel goederen of diensten leveren aan OPEC-landen, voor banken – en landen – met leningen aan olieproducerende derde-wereldlanden, enz.

In feite hebben we 'gewoon' een fase van de oliemarktscyclus 4) achter de rug, waarin de hoge prijzen nog niet tot een reactie konden leiden. Er is weliswaar sprake geweest van een oligopolistische situatie, maar die hoort min of meer bij deze fase en is slechts tijdelijk. Het idee dat kartelvorming op de

ESB

Rubrieken

oliemarkten daarentegen een belangrijk structureel verschijnsel is, kan mede gevoed worden door de stelling dat er ook in de jaren vijftig en zestig al sprake was van een oligopolie: in die jaren ging een beperkt aantal oliemaatschappijen bijna de gehele bedrijfskolom (winning-transport-raffinage-distributie-detailverkoop) beheersen. Deze bedrijven zouden hun macht ge- of misbruikt hebben om de olieprijs laag te houden. Met evenveel recht kan worden gesteld dat de toenmalige situatie op de energiemarkten de ruwe oliemaatschappijen dwong tot lage prijzen: bij hogere prijzen is het zeer de vraag of olie wel zo'n groot deel van de energiemarkt had kunnen veroveren ten koste van steenkool. Vooral in de jaren zestig was er een relatief overaanbod van energie en zaten we dus in de andere helft van de oliemarktscyclus. Echter, wanneer we meer dan een paar decennia terugkijken, valt de grondslag van die varkenscyclus weg: het vinden en in gebruik nemen van nieuwe bronnen was toen nog relatief eenvoudig, en ook aan de vraagkant was er veel minder verstarring en olieverslaving.

Flexibiliteit

De enige mogelijkheid tot doorbreking van de dubbele varkenscyclus ligt – per definitie – in het creëren van voldoende korte-termijn-flexibiliteit in de vraag naar en het aanbod van olie. Volledige flexibiliteit is aan de vraag-

- 1) ESB, 19 februari 1986, blz. 187.
- 2) De invloed van deze factoren binnen het IEA (Internationaal Energie Agentschap) moge blijken uit de volgende cijfers: tussen 1977 en 1984 nam het totale energieverbruik van de bij het IEA aangesloten landen toe met 150 Mtoe (mln. ton olie-equivalent) tot 3.490 Mtoe. Er trad een daling van het olieconsumptie met 230 Mtoe op en dus een stijging van het verbruik van andere energiedragers dan olie met 380 Mtoe. Energiebesparing heeft over dezelfde periode een 'bijdrage' van naar schatting ca. 800 Mtoe geleverd en de stijging van de IEA-olieproductie bedroeg ten slotte 140 Mtoe. Zie *Energy Policies and Programmes of IEA-countries, 1984 Review*, Parijs, 1985, tabel 11.
- 3) Zie de artikelen van Wolfson ESB 7-5-1986 Slingerbewegingen en ESB, 4 mei 1986 Labiele prijzen en economisch evenwicht. Zie ook M.J. Stoffers, *Een eerste aanzet voor een wereldolieprijsmodel, en enkele exercities*, CPB-Occasional paper nr. 35, Den Haag, 1985, blz. 19: „Kenmerkend voor (dit) model is de golfbeweging in de prijsontwikkeling van olie”.
- 4) Een term die minister Van Aardenne o.a. in de Tweede Kamer enkele malen gebruikte.

kant bijna alleen te bereiken met zogenaamde 'dual-firing-installaties', die het mogelijk maken snel van of naar olie om te schakelen 5). Zodra de olieprijs echter meer dan vijf jaar min of meer gelijk is gebleven zal de bereidheid tot het onderhouden van 'dual-firing'-installaties waarschijnlijk sterk afnemen. Alleen voorschriften zouden daartoe kunnen dwingen, of anderzootige overheidsbeïnvloeding zoals vaak in de elektriciteitssector mogelijk is.

In een van de belangrijkste oliebruikende sectoren, de vervoerssector 6), zijn dergelijke installaties voorlopig niet te verwachten: railvervoer, elektrische auto's en het rijden op gas (CNG) leveren slechts zeer bescheiden bijdragen aan de totale vervoersprestatie. Een zeer drastische manier om in deze sector toch enige flexibiliteit te creëren is de herinvoering van de – periodieke – autoloze zondag. Indien zo'n autoloze zondag onder normale omstandigheden er bij voorbeeld eens in de twee maanden zou zijn, zou hij in noodsituatie vaker kunnen worden gehouden. Om dit niet te laten verworden tot autootje pesten, zou het rijverbod uiteraard alleen moeten gelden voor auto's die op olieproducten rijden. De nevenvoordelen van een dergelijke maatregel op het gebied van milieu en verkeersongevallen zouden groot zijn, zolang er geen verschuiving optreedt in de vervoerspatronen van zondag naar bij voorbeeld zaterdag. Sommige bedrijven – pretparken, wegrestaurants enz. – zouden er echter ook grote hinder van ondervinden. Dit voorbeeld maakt voldoende duidelijk hoe sterk de 'olieverlating' in de westerse wereld nog steeds is.

Aan de aanbodkant kan flexibiliteit worden gecreëerd door olievelden niet op volle capaciteit te laten draaien, (mede) door geen al te grote afhankelijkheid van een bepaald oliebatenniveau te laten ontstaan bij de overheidsfinanciën, en door het aanhouden van grote strategische olievoorraden. De vraag bij de eerste mogelijkheid is dan automatisch welke velden niet op volle capaciteit moeten draaien. Oliemaatschappijen zullen de productie immers niet snel terugdraaien, zolang ze nog klanten vinden die op z'n minst de variabele kosten geheel willen betalen. Mocht de OPEC, die momenteel een zeer grote overcapaciteit heeft, vasthouden aan het streven naar een 'rechtvaardig' marktaandeel, dan kan ze dat waarschijnlijk wel krijgen: niet omdat de OPEC een kartel is, maar omdat zij gewoon de goedkoopste olie heeft. Een groot OPEC-marktaandeel zou in de huidige marktsituatie echter ten koste gaan van duurdere productie elders. Daar zou dan overcapaciteit en dus flexibiliteit ontstaan. Door nu een groot marktaandeel te forceren zou de OPEC – paradoxaal genoeg – meteen een bescherming tegen al te sterke prijsstijgingen op korte termijn creëren.

Ook de afhankelijkheid van de over-

heidsfinanciën van de oliebaten is een belangrijke rem op flexibiliteit. Door het belastingregime aan te passen zouden regeringen in principe exploratie-inspanningen en waarschijnlijk ook het aanhouden van overcapaciteit kunnen bevorderen. Dat zou de betrokken regeringen echter een nog verdergaande daling van de oliebaten – zeker op korte termijn – opleveren, en dat kunnen slechts weinig landen zich veroorloven 7).

Strategische voorraden geven de nodige flexibiliteit om tijdelijke schokken in de olieaanvoer en eventueel de vraag op te vangen. Als er aan vraag- of aanbodkant een structurele verandering optreedt, is het uiteraard niet mogelijk die blijvend met strategische voorraden op te vangen: de andere kant van de markt zal dan uiteindelijk moeten reageren. Strategische voorraden zouden er wel voor kunnen zorgen dat de prijzen minder heftig reageren op met name een verminderde olieaanvoer. In principe zal daardoor de 'overshoot' in de lange-termijnreactie van de markt kleiner hoeven te zijn. Echter, de mate waarin de strategische voorraden ingezet – of eventueel opgebouwd – zullen worden, hangt mede af van wat men als evenwichtssituatie beschouwt 8).

Zodra de huidige productieovercapaciteit tot normalere proporties terugloopt, zullen de genoemde mogelijkheden tot korte-termijnflexibiliteit weer gering zijn in vergelijking tot de mogelijkheden tot lange-termijn'flexibiliteit' via de genoemde processen van energiebesparing, diversificatie, het aanboren van nieuwe bronnen en economische-structuurverandering. Die langzame aanpassingsprocessen zullen een olievarkenscyclus in stand kunnen houden.

Een namaak-evenwichtsprijs

Natuurlijk zouden de wereldolieproducenten kunnen proberen tot afspraken over oliepreizen en productiehoeveelheden te komen. De afgesproken olieprijs zal dan echter een soort evenwichtsprijs moeten zijn en blijven. Hiervoor is al uiteengezet wat dat voor problemen zal geven. Het idee dat er alleen prijs- en productieafspraken hoeven te worden gemaakt, is bovendien te eenvoudig. Het zal moeilijk, zo niet onmogelijk zijn tot een evenwicht te komen zonder afspraken over buffervoorraden, bufferfondsen, en over het beheer van die fondsen en voorraden. De ervaring op andere internationale grondstofmarkten – tin, rubber, cacao, olijfolie en dergelijke – laten zien dat de genoemde problemen niet slechts theoretisch zijn. Een van de bijkomende problemen is dat producentenkartels altijd geneigd zullen zijn om te hoge prijzen af te spreken, die te veel aanbod in verhouding tot de vraag opleveren.

In feite gaat het hier om de vraag of het mogelijk is om door enige vorm van planning via prijs- en productieafspraken een betere afstemming tussen olievraag en -aanbod te bereiken, dan via het marktproces – in dit geval: de varkenscyclus – tot stand komt. Het is verbazingwekkend hoeveel economen die zich over deze materie uitspraken, veronderstelden dat dat mogelijk is, zonder noemenswaardige bewijsvoering uit theorie of praktijk.

Marginale produktiekosten

In principe zouden de lange-termijnproduktiekosten een goede richtlijn zijn voor een evenwichtsprijs voor olie. In principe, want de problemen rond dit principe zijn zo groot, dat het in de oliepraktijk geen praktische waarde heeft. Zo moet men bepalen welke productie er op – welke – lange termijn als marginaal moet worden beschouwd, en vervolgens moet worden bepaald welke prijs bij die productie – of dat soort productie – hoort. Dit vergt onder meer een raming van de huidige voorraden, nieuwe vondsten en de vraagontwikkeling, en dus ook van energiebesparing, diversificatie, economische groei en de technische ontwikkeling. Zoals bekend, lopen de meningen en de ramingen daarover nogal uiteen. Op sommige essentiële punten, zoals de grootte van de voorraden en de bijbehorende prijskaartjes is maar weinig

5) Deze mogelijkheid, evenals de hierna te noemen strategische voorraden, werd ook reeds door Wolfson genoemd in 1983. Overigens hebben 'dual-firing'-installaties uiteraard alleen zin indien er voldoende flexibiliteit bestaat in het aanbod van de energiedrager waarnaar wordt overgeschakeld. Hieruit blijkt eens te meer het belang van het – nog steeds – grote en mede daardoor flexibele gasveld van Slochteren.

6) In 1983 vond bijna de helft van het IEA-olieverbruik plaats in de transportsector.

7) Zie voor een indruk van de oliebatenanhangelijkheid van vooral de OPEC-landen J. van Gelder en J.H.M. de Jong, *Olie op de golven, ESB*, 12 februari 1986. Ook de VS-staten waar veel olie gewonnen wordt krijgen op dit moment overigens met grote budgettaire problemen te maken. Mede om dit soort ongewenste afhankelijkheden te voorkomen stelde prof. dr. W. van Gool tijdens het SIGE-congres van 24 april jl. voor dat de Nederlandse regering slechts circa f. 4 mrd. per jaar als structurele gasbaten zou moeten beschouwen. Alleen die f. 4 mrd. zou zonder meer aan de algemene middelen mogen worden toegevoegd. Eventueel hogere gasbaten zouden telkenjare als 'meevaller' beschouwd moeten worden, waarvoor steeds opnieuw een bestemming gezocht moet worden.

8) Wat betreft de strategische olievoorraden kent het IEA de verplichting tot het aanhouden van een voorraad per lidstaat van 90 dagen netto olie-import. Voor het IEA als geheel komt dat overeen met 250 à 300 mln. ton. Deze 'eenmalige' - voorraad komt dus globaal overeen met 20 tot 25% van het jaarlijkse effect van de genoemde lange termijn processen. Vgl. voetnoot 2.

Tabel. Variabele produktiekosten a) van ruwe olie voor een aantal produktielokaties

Produktielokatie	Produktiekosten (\$ per vat b))	Capaciteit in mln. vaten per dag c)	Productie in mln. vaten per dag c)
Midden-Oosten	0- 2	15	8
Midden-Oosten, Afrika, Indonesië, Mexico, Noordzee, Zuid-Amerika	2- 4	15	12
Noordzee, VS, Afrika, Zuid-Amerika	4- 6	10	10
Noordzee, VS, Canada, Zuid-Amerika, Azië	6- 8	6	6
VS, Canada, Azië, Europa	8-10	4	4
VS, Canada, Europa	10-12	2	2
VS, Canada, Europa	12-14	2	2
VS, Canada, Europa	14-24	2	1
Totaal		56	45 d)

- a) Excl. vervangingskosten, afschrijving en reservering, rente en winst.
 b) 1 vat = 1 barrel = 159 liter = circa 1/7 ton.
 c) 1 miljoen vaten per dag = circa 50 mln. ton/jaar.
 d) De wereldproductie exclusief die van de communistische landen in 1985.

Bron: *Energiebulletin*, april 1986, Samenwerkingsverband Industriële Grootafnemers van Energie (SIGE), gebaseerd op: *Petroleum Intelligence Weekly*, 9 december 1985. Uiteindelijke bron: Texas Eastern Corporation.

informatie beschikbaar 9). Voor zover er informatie over de huidige produktiekosten is, is de betrouwbaarheid daarvan moeilijk te beoordelen. De gegevens uit tabel 1 geven aan hoe complex en onevenwichtig de huidige situatie is. Het beeld uit de tabel is nog onvolledig, omdat de vaste kosten buiten beschouwing zijn gebleven. Ook die lopen flink uiteen, en bovendien bevatten ze in feite een sterk speculatief element in de vorm van de vervangingskosten. Deze laatste kosten hangen mede af van de exploratieresultaten in onder andere de Noordzee en Amerika.

Als men toch een lange-termijnproduktiekosteniveau zou proberen te bepalen, ligt het voor de hand om zich daarbij te oriënteren op de wat duurder olievoorkomens. De vraag blijft echter: welke? Gebleken is al wel dat het prijsniveau van 1980 van bijna \$40 per vat, ongeveer het niveau van de produktiekosten van teerzandolie, te hoog was om als evenwichtsprijs te kunnen dienen.

Prijsstijgingen

Als men een bepaald niveau van marginale produktiekosten als richtlijn voor de prijzen wil hanteren, betekent dat nog niet dat die prijs dan ook vandaag zou moeten worden gerealiseerd. Wie zou bij voorbeeld de enorme 'rent' krijgen die zou ontstaan door het grote verschil tussen de feitelijke produktiekosten en de prijzen? Tot nu toe heeft geen enkele overheid, internationale organisatie of eventueel particulier laten zien verstandig met zulke gigantische hoeveelheden geld om te kunnen gaan.

Men zou dan ook de 'rent' in belangrijke mate bij de energieverbruikers kunnen laten, door geleidelijk naar dat richtniveau toe te groeien. De jaarlijkse prijsstijging zou bij voorbeeld even groot kunnen zijn als de interest voet:

daarmee zou de regel van Hotelling over een verantwoorde prijsontwikkeling van grondstoffen alsnog toepassing vinden 10). Een rekenvoorbeeld: als men er vanuit zou gaan dat omstreeks het jaar 2015 olieproductie uit teerzand à \$40 per vat (in prijzen van 1986) de marginale produktie wordt, dan zou bij een veronderstelde constante reële rentevoet van 3%, de olieprijs in 1986 \$16 per vat moeten bedragen. Talloze variaties zijn uiteraard denkbaar. Al die variaties zijn in de huidige en voorzienbare politieke en economische wereldstructuur welhaast even theoretisch, want wie zou die prijzen willen en kunnen garanderen, de nodige voorraden aanhouden en financieren enz.

Voorspelling: een basisstramien

Een artikel over olieprijsen is niet af wanneer er geen voorspelling in wordt gegeven. Op basis van voorgaande beknopte analyse kan echter weinig anders worden geconcludeerd dan dat voorspellen in deze bijna onmogelijk is. Want de wetmatigheden van de dubbele varkenscyclus zijn niet de enige prijsbepalende factor. Ook speculanten, politieke, militaire, klimatologische omstandigheden en – toch ook wel – kartelvorming doen hun invloed gelden. Verder is de wisselwerking met de andere energiemarkten – gas, kolen, kernenergie, vernieuwbare energiebronnen – van belang en doen zich ook op sommige van die markten varkenscyclusverschijnselen voor.

Wel kan aan de voorgaande analyse een basisstramien worden ontleend van een ruwe-olieprijs die nog een flink aantal jaren op een laag niveau blijft, zeg rond de \$ 15 per vat. Een aanmerkelijk hogere prijs zou enerzijds te veel aanbod blijven uitlokken, anderzijds te weinig nieuwe olieklanten aantrekken. Een veel lagere prijs zou een aantal

producenten de markt 'uitpesten', waardoor het huidige overaanbod zou afnemen en er weer ruimte voor prijsstijgingen zou komen. Die ruimte zal echter op korte termijn beperkt zijn, zolang de vraag niet structureel hoger, of de produktiecapaciteit buiten de OPEC niet structureel lager is dan nu.

Structurele wijzigingen op korte termijn zijn echter – welhaast per definitie – onwaarschijnlijk. In de loop van de jaren negentig zou er zo weer een situatie kunnen zijn gecreëerd die gunstig is voor een nieuwe prijsschok: de verbruikers zullen bij wijze van spreken hun 'dual-firing'-installaties hebben laten wegroeien en weer olieslaven zijn geworden. Overcapaciteit in velden buiten de OPEC zal er niet bestaan, want nieuwe exploratie en exploitatie loonde nauwelijks de moeite. Korte termijn flexibiliteit zal er dus ook niet meer bestaan. De prijs kan dan tijdelijk weer 'sky-high' worden en daarna gedurende maximaal tien jaar op maximaal \$ 40 à \$ 50 blijven, het kostprijsniveau van onder andere bekende zeer grote voorraden teerzandolie.

Op die termijn lijken belangrijke technologische en maatschappelijke veranderingen waarschijnlijker dan een voortzetting van de bekende produktie – en consumptiepatronen. Het zonder meer doortrekken van het varkenscyclusstramien wordt daardoor vrij zinloos. Het lijkt echter niet gerechtvaardigd om er van uit te gaan dat we vanaf bij voorbeeld de tweede helft van de jaren negentig moeten rekenen op olieprijsen die voor eeuwig boven de circa \$ 30 per vat zullen blijven. Er is geen reden – ook niet in de oliereserveschattingen – om aan te nemen dat na het magische jaar 2000, de olievarkenscyclus niet meer zou bestaan. Hooguit is te verwachten dat elke nieuwe prijszenuwcyclus gemiddeld op een iets hoger niveau zal liggen dan de vorige cyclus.

Conclusies

Rond het bovenstaande stramien van de olievarkenscyclus zijn nog vele varianten mogelijk. Veel zal afhangen van de mate waarin men zijn lessen uit de jongste geschiedenis – en uit de economielesboeken – heeft geleerd. Een langdurig stabiele olieprijs lijkt echter een fictie. In de praktijk zal men beter met verscheidene mogelijke prijsontwikkelingen rekening kunnen houden dan op één voorspelling te ver-

9) Een artikel dat daarover wel gegevens verschaft is P.R. Odell en K.E. Rosing, *East-West differs on estimates (on world oil resources)*, *Petroleum Economist*, september 1985. Zie ook de gegevens in M. Wilkinson, *The price cut that went too far*, *The Financial Times*, 11 april 1986.

10) Zie Van der Klundert en Peer, *Energie: een economisch perspectief*, 1983, pagina 93. Zonder indicatie omtrent het absolute niveau van de prijzen, ergens op het prijspad, is deze regel onbruikbaar.

trouwen. Een grote afhankelijkheid van olie- en oliegebonden inkomsten zal hoe dan ook risico's met zich mee blijven brengen. Voor bepaalde 'entrepreneurs' zullen de oliemarkten daarvoor een spannend jachtgebied blijven. Voor overheden lijkt het verstandiger te blijven streven naar risicospreiding en een zo groot mogelijke olieimportonafhankelijkheid. Concreet betekent dat onder andere een doorgaan met de bevordering van energiebesparing, diversificatie en onderzoek en ontwikkeling van eigen, ook onuitputtelijke energiebronnen 11).

Het creëren van nieuwe olieprijsafhankelijkheden, door bij voorbeeld tijdelijke heffingen op de olieprijsen, lijkt mede gezien de binnenlandse ervaring met de gasbaten en de buitenlandse met oliebaten niet aan te bevelen. Het zou zelfs verstandig zijn om in Nederland minder afhankelijk te worden van olieprijsgebonden gasbaten. Dat kan ten eerste door de gasprijzen ge-

deeltelijk los te koppelen van de olieprijsen, met name door de kleinverbruikersgasprijs niet al te rigide te binden aan de huisbrandolie-pariteit. Ten tweede zou de overheid moeten proberen haar budget minder afhankelijk te maken van de gasbaten. Maar vergeleken met dat laatste is een autoloze zondag misschien nog gemakkelijker te realiseren.

A. Rutgers van der Loeff

De auteur is verbonden aan de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR).

11) Op 18 juni heeft de Algemene Energie raad een advies aan de minister van Economische Zaken vastgesteld over de noodzaak en mogelijkheden van een voortgezet energiebesparingsbeleid in het licht van te verwachten ontwikkelingen op de wereldoliemarkt. In dat advies concludeert de AER dat de noodzaak tot een krachtig, zij het iets bij te stellen, besparingsbeleid nog steeds volop bestaat.